

Criteria for Repertoire Selection in Solo Performance

Normo‘minova Dilbar Nurboy qizi

Scientific Supervisor: Madolimov Dilmurodjon Yusufovich

Abstract:

This article provides a scientific and theoretical analysis of the fundamental criteria for selecting a repertoire in solo performance art. The key factors in shaping a repertoire are highlighted, including the performer’s technical capabilities, age and psychological characteristics, audience demands, and the artistic-aesthetic value of the musical works. Furthermore, special attention is given to the harmony between national and modern music, as well as the individual interpretation of the performer.

Keywords: solo performance, repertoire, vocal range, performing arts, performing culture, vocal technique, stage cultur.

YAKKAXON IJROCHILIKDA REPERTUAR TANLASH MEZONLARI

Annontatsiya: Ushbu maqolada yakkaxon ijrochilik san’atida repertuar tanlashning asosiy mezonlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Ijrochining texnik imkoniyatlari, yosh va psixologik xususiyatlari, auditoriya talablari hamda asarlarning badiiy-estetik qiymati repertuar shakllantirishdagi muhim omillar sifatida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: yakkaxon, ijro, repertuar, ijrochilik mahorati, badiiy talqin, musiqa estetikasi, sahna madaniyati.

Аннотация: В данной статье проводится научно-теоретический анализ основных критериев подбора репертуара в сольном исполнительском искусстве. В качестве важных факторов формирования репертуара освещаются технические возможности исполнителя, его возрастные и психологические особенности, требования аудитории, а также художественно-эстетическая ценность произведений.

Ключевые слова:

сольное, исполнение, репертуар, диапазон голоса, исполнительское искусство, исполнительская культура, вокальная техника, сценическая культура.

San'atkorlar uchun imkoniyat yaratish, ularning mehnati va ijodiy ishlanmalarini qo'llab-quvvatlash.

Repertuar tanlashda birinchi navbatda ijrochining texnik imkoniyatlari hisobga olinadi. Xususan: ovoz diapazoni, tembr, nafas olish texnikasi, sahnadagi ijro tajribasi. Agar tanlangan asar ijrochining imkoniyatlaridan yuqori bo'lsa, ijro sifati pasayadi, tinglovchida salbiy taassurot qoladi. Aksincha, juda oddiy asarlar ijrochining salohiyatini to'liq ochib bera olmaydi.

Ijrochining ijro imkoniyatlariga moslik tushunchasi san'at, musiqa va teatr sohasida ijrochining texnik, jismoniy va hissiy qobiliyatlari tanlangan asar yoki rol talablariga qanchalik mos kelishini anglatadi. Bu musiqiy asarning murakkabligi, vokal diapazoni yoki aktyorlik mahorati nuqtai nazaridan baholanadi. Asosiy jihatlari: Texnik moslik: Ijrochining texnik tayyorgarligi asarni to'g'ri va sifatli ijro etish uchun yetarli bo'lishi kerak. Vokal/Jismoniy imkoniyatlar: Musiqiy asarlarda vokal diapazoni va ovoz tembri, raqs yoki teatrda esa jismoniy chidamlilik rolga mos bo'lishi talab etiladi. Hissiy va uslubiy moslik: Ijrochining asar mazmunini tushunishi.

Yakkaxon ijrochilikda repertuar tanlash — ijodiy faoliyatning eng muhim bosqichlaridan biridir. To'g'ri tanlangan repertuar ijrochining imkoniyatlarini ochib beradi, uning sahnadagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi va tinglovchilar qalbidan joy olishiga yordam beradi. Har bir ijrochi repertuar tanlashda o'z imkoniyatlari, auditoriya talablari, asarlarning badiiy qiymati va shaxsiy didini hisobga olishi zarur. Faqat shu holdagina u professional darajada rivojlanib, haqiqiy san'atkor sifatida shakllanishi mumkin.

Ma'naviyat va ma'rifatga oid materiallar. Har bir yosh bosqichining o'ziga xos psixologik va emotsional xususiyatlari mavjud. Yosh ijrochilar uchun sodda, quvnoq,

hissiy jihatdan yaqin asarlar mos keladi. Katta yoshdagi ijrochilar esa murakkab, falsafiy, dramatik asarlarni ijro etish orqali o'z ichki dunyosini chuqurroq ochib bera oladi. Repertuar tanlashda ijrochining ruhiy holati ham muhim.

Psixologiyada yosh va psixologik xususiyatlarga moslik tushunchasi insonning rivojlanish bosqichlari, unga qo'yiladigan ijtimoiy talablar va uning ichki imkoniyatlari o'rtasidagi muvozanatni anglatadi. Har bir yosh davrining o'ziga xos "rivojlanish vazifalari" mavjud.

Quyida asosiy yosh davrlari va ularga xos bo'lgan psixologik xususiyatlar qisqacha keltirilgan:

1. Bog'cha yoshi (3–6/7 yosh)

Asosiy faoliyat: O'yin. Bolalar dunyoni o'yin orqali o'rganadi.

Xususiyati: Tasavvur kuchli rivojlanadi, "Men o'zim" davri (mustaqillikka intilish) kuzatiladi.

Moslik: Bu davrda boladan mantiqiy darslarni emas, balki ijodiy va harakatli o'yinlarni talab qilish uning psixikasiga mos keladi.

2. Kichik maktab yoshi (7–11 yosh) Asosiy faoliyat: O'qish va bilim olish.

Xususiyati: Ixtiyoriy diqqat shakllanadi, xotira va mantiqiy fikrlash rivojlanadi. O'qituvchi asosiy avtoritet hisoblanadi.

Moslik: Intizom va aniq vazifalarni bajarish ushbu yoshning psixologik ehtiyojidir.

3. O'smirlilik davri (12–15 yosh)

Asosiy faoliyat: Tengdoshlar bilan muloqot.

Xususiyati: Jismoniy o'sish, gormonal o'zgarishlar, o'zligini anglashga urinish. "Kattalik" hissi paydo bo'ladi.

Moslik: Bu davrda buyruq berish emas, balki u bilan do'stona va teng huquqli maslahatlashish psixologik holatiga mos tushadi.

4. Ilk yoshlik davri (16–18 yosh)

Asosiy faoliyat: Kasb-hunar tanlash va qadriyatlarni belgilash.

Yakkaxon ijrochilikda repertuar tanlash — ijodiy faoliyatning eng muhim bosqichlaridan biridir. To‘g‘ri tanlangan repertuar ijrochining imkoniyatlarini ochib beradi, uning sahnadagi muvaffaqiyatini ta‘minlaydi va tinglovchilar qalbidan joy olishiga yordam beradi. Har bir ijrochi repertuar tanlashda o‘z imkoniyatlari, auditoriya talablari, asarlarning badiiy qiymati va shaxsiy didini hisobga olishi zarur. Faqat shu holdagina u professional darajada rivojlanib, haqiqiy san’atkor sifatida shakllanishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov B. Musiqa ijrochiligi va repertuar masalalari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018.
2. Rajabov I. Ovoz tarbiyasi va yakkaxon ijrochilik. – Toshkent: Fan, 2016.
3. www.ziyouz.com
4. Karomatov F. O‘zbek xalq musiqa merosi. Toshkent, 1985
5. UNESCO. Intangible Cultural Heritage: Music and Performing Arts. 2022
6. Stanislavskiy K. S. Aktyorning o‘z ustida ishlashi. Toshkent, 2010
7. Yunusov R. O‘zbek xalq musiqa ijodiyoti. Toshkent, 2000
8. G‘ulomov A. San’atshunoslik asoslari. Toshkent, 2019.
9. www.artist.uz
10. www.ziyonet.uz
11. www.edu.uz
12. www.jazz.ru
13. www.atmuzik.ru
14. www.youtube.com
15. ziyouz.◆ – Ma’naviyat va ma’rifatga oid materiallar.